

Гладкова Валентина
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри художньої
та технічної творчості
Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини

АКМЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В статті розкривається суть та основні аспекти акмеології, методика психолого-акмеологічного проектування в процесі професійного становлення майбутнього фахівця.

Ключові слова: акмеологія, акмеологія освіти, акмеологічна стратегія проектування професійної підготовки студентів.

В статье раскрывается суть и основные аспекты акмеологии, методика психолого-акмеологического проектирования в процессе профессионального становления будущего специалиста.

Ключевые слова: акмеология, акмеология образования, акмеологическая стратегия проектирования профессиональной подготовки студентов.

Essence and basic aspects of akmeologic opens up in the article, method of the psikhologo-akmeologic planning in the process of the professional becoming of future specialist.

Key words: akmeologic, akmeologic educations, akmeologic strategy of planning of professional preparation of students.

Сучасному суспільству потрібні якісно нові характеристики

конкурентноспроможних освітніх систем, що включають: варіативність, поліфункціональність, практичну і життєву орієнтованість, ціннісну доцільність і т.п.

У традиційній педагогіці пріоритет надається знанням, умінням, навичкам, що призводить до надмірного інтелектуалізму і, зрештою, до панування технократичного мислення, для якого характерним є переважання засобів над метою, окремої мети над змістом і людськими інтересами, техніки над людськими цінностями. І, як наслідок – відрив освіти від культури. А сучасне розуміння сутності освіти пов'язується з поняттям культури.

Відповідно міжнародних і вітчизняних традицій освіта розвивається засобами інформаційного самозабезпечення, об'єднання викладацької і науково-дослідної діяльності. Сучасний дефіцит фінансування освіти робить його модернізацію можливою за умови розв'язання наступних задач:

- удосконалювання змісту, теорії, методології і методів широкого комплексу гуманітарних і професійно-орієнтованих наук, що забезпечують освітній процес у вищій школі;

- зближення змісту і методів дослідження, що використовуються в цих науках, і вимог майбутньої самостійної діяльності випускників;

- озброєння студентів, як майбутніх фахівців, науково-дослідними методами для забезпечення можливості самостійного дослідження професійної ситуації, в якій вони можуть опинитися після закінчення вищої школи, навчання самостійному формулюванню теоретичних і практичних задач, здійсненню творчого пошуку способів їхнього вирішення, оцінюванню якості реалізованих рішень.

Нерозробленість проблем і закономірностей творчої діяльності дорослих людей, фахівців і професіоналів, зайнятих різноманітними видами творчої діяльності, призвела до розбіжностей між потребами сучасного суспільства і якістю освіти [4], розв'язати які допомагає педагогічна акмеологія.

Стрижневими проблемами, досліджуваними акмеологією, є:

- саморозвиток зрілої людини;

- самореалізація творчого потенціалу зрілої людини в процесі творчої діяльності на шляху до вершин;

- суб'єктивні й об'єктивні фактори, що сприяють або перешкоджають досягненню вершин;

- закономірності навчання майстерності в професійній діяльності і тому, яким чином досягти вершин у житті;
- самоорганізація, самоосвіта, самоконтроль і ін. [2].

Для вирішення зазначених проблем можна запропонувати акмеологічну стратегію проектування й організації професійної підготовки студентів – майбутніх фахівців. Провідним у цій стратегії є принцип вибору – вибору дорослої людини, що має виражену потребу в самовизначенні, самостійності, самореалізації і, водночас, поставленої в умови обмеження своїх бажань і можливостей (навчальними програмами, вимогами викладачів і т.п.). Тому викладач не може ігнорувати ціннісні орієнтації і професійні наміри студента, що зробили свій вибір і постійно уточнюють його. Багатомірний простір навчальної дисципліни стає гнучким, варіативним, таким, що враховує суб'єктивний досвід студентів, їхні бажання, інтереси, професійні схильності.

Результатами освітньої системи є новоутворення в особистості, діяльності, індивідуальності випускників, що забезпечують їм творчу готовність до продуктивного розв'язання майбутніх професійних задач. Ознаки такої готовності: здатність досліджувати професійну ситуацію, самостійно формулювати професійні задачі, продуктивно їх вирішувати і нести відповідальність за якість реалізованих рішень, діагностувати фактори, що сприяють або перешкоджають продуктивному розв'язанню задач [3].

Педагогічний процес у вищому навчальному закладі має надати студентові можливість за допомогою викладачів розробляти і коректувати ціннісно-орієнтовану комплексну цільову програму формування творчої індивідуальності, спрямовану на вищі досягнення в професії і попередження професійної некомпетентності, неуспішності в розв'язанні професійних задач.

Вищі професійні навчальні заклади покликані організувати підготовку фахівців відповідно до сучасних вимог, здатних швидко орієнтуватися на ринку праці, доучуватися і переучуватися відповідно вимогам професії, таких, які володіють способами досягнення професійної компетентності і майстерності.

При проектуванні педагогічного процесу необхідне виконання низки умов, серед яких одними з найбільш актуальних є створення ситуацій вибору і стимулювання самоосвітньої діяльності студентів через співтворчість і рефлексію [3].

Пошуком факторів, що обумовлюють результати учбово-пізнавальної і професійної діяльності майбутніх фахівців, займається акмеологія освіти [4; 5;

б].

Згідно акмеологічної концепції, метою вищої професійної педагогічної освіти є безперервний цілісний розвиток студента, що призводить до формування професійної зрілості випускника.

Ми пропонуємо такий порядок опанування методикою психолого-акмеологічного проектування в процесі професійного становлення майбутнього фахівця [1].

1. Ознайомлення зі специфікою діяльності працівника соціально-психологічної сфери (соціального працівника, соціального педагога, практичного психолога). Результат від таких дій може бути як прагматичним, так і психологічним. Прагматичний результат – професійно-кваліфікаційна характеристика працівника визначеної сфери; психологічний – знання сутності професійної діяльності цього працівника.

2. Порівняльний аналіз навчально-пізнавальної діяльності студента і професійної діяльності фахівця. Прагматичним результатом є порівняльна характеристика «Навчально-пізнавальна діяльність студента (НПДС) – професійна діяльність фахівця (ПДФ)». Психологічний результат – уміння виконувати професійні дії.

3. Виявлення подібних дій у професійній діяльності фахівця і навчально-пізнавальній діяльності студента, аналіз кожної дії та отриманого результату. Прагматичний результат – схеми «Дія – Результат» окремо для фахівця і для студента. Психологічний результат – уміння аналізувати діяльність, виділяючи мету, мотиви, дії, результат.

4. Систематизація усього попереднього матеріалу для побудови акмеограми фахівця. Прагматичний результат – акмеограма фахівця. Психологічний результат – уміння виконувати аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, систематизацію матеріалу.

5. Створення авторської системи особистісного та професійного розвитку та саморозвитку. Прагматичним результатом є траєкторія особистісно-професійного розвитку, націлена на якомога повнішу самореалізацію. Психологічний результат – уміння прогнозувати майбутнє з опорою на реальні підстави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гладкова В.М. Авторська система професійної діяльності як засіб формування творчої особистості соціального педагога-психолога / В.М. Гладкова, В.А. Парфенюк // Психологія. Збірник наукових праць. НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 12. – К., 2001. – С. 280–287.
2. Деркач А.А., Михайлов Г.С. Методология акмеологии / А.А. Деркач, Г.С. Михайлов // Психологический журнал. – 1999. – № 4. – С. 56–65.
3. Засобина Г.А., Воронова Т.А. Проектирование педагогической подготовки учителя в университете на основе акмеологического подхода

- в образовании / Г.А. Засобина, Т.А. Воронова // Акмеология-2003. Методические и методологические проблемы. – СПб. : Изд-во «Санкт-Петербургская Акмеологическая Академия, 2003. – С. 72–79.
4. Кузьмина Н.В., Варфоломеева Л.Е., Иноземцева В.Е. Схемы исследования фундаментальных наук повышения качества образования / Н.В. Кузьмина, Л.Е. Варфоломеева, В.Е. Иноземцева // Акмеология-2003. Методические и методологические проблемы. – СПб.: Изд-во «Санкт-Петербургская Акмеологическая Академия, 2003. – С. 146–150.
 5. Кузьмина Н.В., Виноградова Н.И. Закономерности акмеолого-ориентированного становления профессионализма учителя / Н.В. Кузьмина, Н.И. Виноградова // Акмеология-2003. – № 4. – С. 50–53.
 6. Максимова В.Н. Введение в акмеологию школьного образования / В.Н. Максимова. – СПб.: ЛОИРО, 2002. – 156 с.